

UZAICINĀJUMS IESNIEGT ATSAUKSMES PAR INICIATĪVU (bez ietekmes novērtējuma)

Dokumenta nolūks ir sabiedrību un ieinteresētās personas informēt par Komisijas darbu, lai tās varētu iesniegt atsauksmes un rezultātīvi piedalīties apspriešanās.

Aicinām šīs grupas paust viedokli par Komisijas skatījumu uz problēmu un iespējamajiem tās risinājumiem, kā arī sniegt būtisko informāciju, kas varētu būt to rīcībā.

INICIATĪVAS NOSAUKUMS	EIT regulas un stratēģiskās inovāciju programmas pārskatīšana
VADOŠAIS ĢD UN ATBILDĪGĀ NODAĻA	EAC.C.1
PAREDZAMĀIS INICIATĪVAS VEIDS	Regula, kam pievienots Eiropas Parlamenta un Padomes lēmums
ORIENTĒJOŠAIS LAIKS	2026. gada 4. cet.
PAPILDINFORMĀCIJA	Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūts (EIT)

Dokuments ir izstrādāts tikai informatīvos nolūkos. Tas neskar Komisijas galīgo lēmumu par šīs iniciatīvas turpināšanu vai tās galīgo saturu. Visi dokumentā aprakstītie iniciatīvas elementi var mainīties, t. sk. hronoloģija.

A. Politiskais konteksts, problēmas definīcija un subsidiaritātes pārbaude

Politiskais konteksts

Priekšsēdētājas Urzulas fon der Leienas [politikas pamatnostādņēs 2024.–2029. gadam](#) inovācijai ir svarīga loma Eiropas ekonomikā un konkurētspējā. Situācijā, ko raksturo arvien pieaugoša globālā konkurence, straujas tehnoloģiskās pārmaiņas, stratēģiskā atkarība un mainīga ģeopolitiskā vide, Eiropai ir jāstiprina spēja radīt, piesaistīt, saglabāt un izvērst inovāciju. Eiropas Komisijas prioritāte inovācijas jomā ir paātrināt Eiropas tehnoloģisko suverenitāti, zaļo un digitālo pārkārtošanos un ekonomikas noturību, vienlaikus risinot tādas ilgstošas problēmas kā sadrumstalotība, finansējuma nepietiekamība un prasmju trūkums. Komisija, reaģējot uz globālās piegādes ķēdes neaizsargātību un ģeopolitisko spriedzi, ir rūpniecisko suverenitāti izvirzījusi par ekonomiskās un stratēģiskās programmas stūrakmeni.

Šādā situācijā [Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūts \(EIT\)](#) var palīdzēt padarīt Eiropu pievilcīgāku akadēmiskām aprindām, pētniekiem, inovatoriem un uzņēmējiem gan no Eiropas, gan citām valstīm, kuri izvēlētos šeit attīstīt savas idejas, prasmes, tehnoloģijas un uzņēmumus. Pozicionējot savas zināšanu un inovācijas kopienas (ZIK) kā globāli pamanāmus konkrētu nozaru inovācijas centrus, kas ļauj Eiropā nostabilizēties talantiem, uzņēmējdarbībai agrīnā posmā un pētniecībai, EIT var palīdzēt realizēt plašāko iniciatīvas “Izvēlēties Eiropu” ieceru, kas aptver visas zinību triādes skaldnes un pārvērs Eiropas inovācijas potenciālu globāli konkurētspējīgos rezultātos.

Tādējādi EIT ir labas iespējas sekmēt to Komisijas vērienīgo ieceru sasniegšanu, kas izvirzītas Konkurētspējas kompasā un jaunuzņēmumu un augsto uzņēmumu stratēģijā. Institūts jo īpaši var palīdzēt stiprināt Eiropas inovācijas ekosistēmas, atbalstīt uzņēmējdarbību un talantus agrīnā darbības posmā, kā arī efektīvāk virzīt inovatīvas idejas no pētniecības uz tirgu. Saskaņā ar Dragi ziņojumu Eiropas konkurētspējas uzlabošanai būtiskākie faktori ir inovācijas plaisu novēršana, sasniegumu izvērsšana un izglītības salāgošana ar rūpniecības vajadzībām.

Problēma, ko plānots risināt ar iniciatīvu

Eiropas Savienība pēdējos gados ir panākusi ievērojamu progresu inovācijas ekosistēmu veicināšanā un stiprināšanā, taču tās konkurētspēju un inovācijas sniegumu joprojām ierobežo vairākas strukturālas problēmas:

- inovācijas politika, finansējums un tiesiskais regulējums dalībvalstīs joprojām ievērojami atšķiras, radot sadrumstalotību un šķēršļus pārrobežu sadarbībai;
- neraugoties uz spēcīgajām akadēmiskajām un pētniecības un izstrādes spējām, Eiropai joprojām vāji veicas pētniecības un zināšanu pārvēršanu komerciālās inovācijās un mērogojamā darījumdarbībā;

- tāpat ES saskaras ar inovācijām pieejamā finansējuma trūkumu, jaunuzņēmumu un augošu uzņēmumu grūtībām piekļūt finansējumam un iesīkstējušām atšķirībām starp reģioniem; turklāt "paplašināšanas" valstis joprojām atpaliek tādos aspektos kā investīcijas inovācijā un piekļuve finansējumam;
- tajā pašā laikā Eiropa saskaras ar augsti kvalificētu speciālistu trūkumu un ielaistām kultūras atšķirībām starp akadēmiskajām aprindām un uzņēmumiem.

Ņemot vērā iepriekš minēto, nepieciešams pārskatīt EIT regulu un EIT stratēģisko inovāciju programmu, lai nodrošinātu, ka EIT efektīvāk atbalsta Eiropas konkurētspēju un reaģē uz mainīgajām prioritātēm. Galvenās problēmas ir šādas.

1. Finansālā ilgtspēja un efektivitāte: jāuzlabo ZIK finansālā ilgtspēja un finansēto darbību efektivitāte, lai nodrošinātu visizdevīgāko naudas izlietojumu un palielinātu ietekmi.
2. Elastības trūkums un grūtības pielāgoties ES prioritātēm: pašreizējam modelim trūkst elastības, kas ļautu pielāgoties mainīgajām politiskajām prioritātēm, pārmaiņām rūpniecībā un neparedzētiem notikumiem.
3. ZIK modeļa un pārvaldības sarežģītība: ieinteresētās personas norāda uz būtisku pamatproblēmu EIT/ZIK struktūrā – tās administratīvo sarežģītību – un uzsver pārvaldības problēmas, kas saistītas ar izglītības, uzņēmējdarbības un pētniecības jomu. Lai aizsargātu ES finanšu intereses, joprojām ir svarīgi, lai ZIK pilnībā ievērotu ES līdzekļu izmantošanai piemērojamās finanšu un ētikas noteikumus, tos integrējot pamatprogrammas "Apvārsnis" darba programmā un komitoloģijas procedūrā un EIT veicot stingrāku uzraudzību.
4. Inovācijas atbalstam paredzēto ES instrumentu pārklāšanās: EIT lomai un uzdevumam ir jāpapildina citu ES instrumentu loma un uzdevums, piemēram, to instrumentu, kuri iekļauti pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" inovācijas pīlārā – Eiropas Inovācijas padome un inovācijas ekosistēmas, kā arī topošais Eiropas Konkurētspējas fonds un tādi instrumenti kā kopuzņēmumi. Tas ļautu izvairīties no finansējuma trūkuma, dublēšanās un pārklāšanās, kā arī radītu lielāku skaidrību saņēmējiem, kuri meklē finansējuma iespējas.
5. Esošo ZIK darbību turpināšana: lai gan ZIK ir izveidojušas ekosistēmas un darbību plūsmas, kurām var būt vajadzīgs ES atbalsts, viens no nosacījumiem ZIK atbalstam ir pašpietiekamība.

ES rīcības pamats (juridiskais pamats un subsidiaritātes pārbaude)

Juridiskais pamats

Iniciatīvas pamatā ir Līguma par Eiropas Savienības darbību 173. pants (rūpniecība), kura mērķis ir nodrošināt vajadzīgos apstākļus ES rūpniecības konkurētspējai. Šajā saistībā ES un tās dalībvalstu rīcībai galvenokārt jāveicina tas, ka inovācijas, pētniecības un tehnoloģiju attīstības politikas rūpnieciskais potenciāls tiek izmantots labāk. 173. panta 3. punktā ir paredzēts, ka Eiropas Parlaments un Padome saskaņā ar 294. pantā minēto parasto likumdošanas procedūru var lemt par īpašiem pasākumiem, kas atbalstītu dalībvalstu rīcību, kuras nolūks ir sasniegt minēto mērķi. Šāda iniciatīva jo īpaši veicinātu ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi un konkurētspēju, palielinot ES inovācijas spējas, kas palīdzētu risināt sabiedrības svarīgākās problēmas. Integrējot zinību triādi (izglītība, pētniecība un uzņēmējdarbība), iniciatīva palīdzēs izveidot inovācijas ekosistēmu.

Praktiska ES rīcības nepieciešamība

ES līmeņa rīcības praktisko nepieciešamību nosaka tas, ka izaicinājumi, ar ko saskaras Eiropas inovācijas vide un EIT, pēc savas būtības ir transnacionāli. Šo izaicinājumu vidū ir sadrumstalots atbalsts inovācijai un nevienmērīga līdzdalība reģionos, un dalībvalstis vienas pašas nespēj tos efektīvi atrisināt. Koordinēta ES līmeņa pieeja ir būtiska un ļauj: i) nodrošināt konsekventu Eiropas mēroga ietekmi, ii) radīt vienlīdzīgus konkurences apstākļus inovatoriem visos reģionos un valstīs, tostarp tajās, kurās inovācijas sniegums ir pieticīgs vai mērens, un iii) novērst sistēmiskus šķēršļus, kas apdraud Eiropas konkurētspēju. Šī pieeja pilnībā ievēro subsidiaritātes principu, jo tikai ES rīcība var novērst sistēmiskus šķēršļus, kas ierobežo ES spēju veicināt konkurētspēju un atbalstīt tādas stratēģiskās prioritātes kā Konkurētspējas kompass un jaunuzņēmumu un augošo uzņēmumu atbalsta stratēģija.

B. Ko un kādā veidā ar iniciatīvu plānots panākt

EIT regulas un EIT stratēģiskās inovācijas programmas pārskatīšanas mērķis ir risināt iepriekš minētās strukturālās problēmas un padarīt EIT par elastīgāku, uz ietekmi orientētu un stratēģiski saskaņotu instrumentu Eiropas konkurētspējas atbalstam, vienlaikus integrējot šo instrumentu pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" inovācijas ekosistēmās.

Konkrētāk, iniciatīvas mērķis būtu:

- stiprināt inovācijas ekosistēmas, ciešāk integrējot zinību triādi, visā Eiropā iesaistot izglītību, pētniecību un uzņēmējdarbību ciešākā un operatīvākā sadarbībā, lai radītu inovatīvu un konkurētspējīgu darbību,

kas palielina ZIK finansiālo ilgtspēju saskaņā ar ES prioritātēm un nākamās daudzgadu finanšu shēmas (DFS) vispārējiem principiem, proti, vienkāršāku, ietekmīgāku un efektīvāku ES līdzekļu izmantošanu;

- padarīt spēcīgāku iniciatīvu "Izvēlēties Eiropu", lai, izmantojot kvalitatīvas ekosistēmas, uzņēmējdarbības izglītību un skaidrāku pāreju no idejām uz tirgu, padarītu Eiropu pievilcīgāku inovatoriem, pētniekiem, uzņēmējiem un studentiem;
- uzlabot Eiropas spēju pārvērst pētniecību un zināšanas inovācijā, tostarp sniegt lielāku atbalstu jaunuzņēmumu izveidei, inkubācijai, ieiešanai tirgū un gatavībai veikt investīcijas;
- stiprināt izglītību, prasmju pilnveidi un talantu veidošanu uzņēmējdarbības jomā, tostarp veidot ciešāku saikni starp izglītību, pētniecību un uzņēmumiem, lai palīdzētu talantīgiem cilvēkiem izveidot un attīstīt pašiem savus inovatīvos uzņēmumus;
- veicināt spēcīgāku komplementaritāti un skaidrāku sinerģiju ar citiem ES inovācijas instrumentiem, jo īpaši citām inovācijas ekosistēmu darbībām, Eiropas Inovācijas padomi un Eiropas digitālās inovācijas centriem (tostarp to pēctečiem);
- stiprināt sinerģiju ar Eiropas Konkurētspējas fondu (EKF) un pamatprogrammu "Apvārsnis Eiropa", nodrošinot, ka EIT un tā ZIK aktīvi piedalās investīciju procesā, saskaņojot savas darbības ar EKF prioritātēm un tematiskajiem loģiem, lai atbalstītu prasmju pilnveidi un inovāciju ieviešanu tirgū, vienlaikus izvairoties no dublēšanās un pārklāšanās;
- panākt, ka ZIK pilnībā ievēro finanšu un ētikas noteikumus, kas aizsargā ES finanšu intereses; uzlabot ZIK pārvaldību, tostarp ZIK integrāciju pamatprogrammas "Apvārsnis" darba programmā un komitoloģijā, kā arī pastiprināt EIT pārraudzību un kontroli;
- mazināt lieko sarežģītību un nodrošināt elastīgāku finansēšanas un īstenošanas modeli, kas ļautu EIT un ZIK efektīvāk un spēcīgāk reaģēt uz mainīgajām ES prioritātēm un jaunu tehnoloģiju un rūpniecības attīstību;
- atbalstīt reģionālās inovācijas spējas un konvergenci, stiprinot kontaktu veidošanu un līdzdalību visā Eiropā, arī mazāk inovatīvos reģionos;
- stiprināt kontroles un revīzijas spējas, lai varētu saņemt konsultācijas par pareizu finanšu pārvaldību un to īstenošanu.

Paredzamā ietekme

Paredzams, ka iniciatīva palīdzēs kāpināt Eiropas konkurētspēju: i) atbalstot stabilas inovācijas ekosistēmas, ii) samazinot inovācijas vides sadrumstalotību, iii) novēršot inovācijas plaisu un iv) palīdzot novērst inovācijas finansējuma trūkumu Eiropā. Iniciatīva palīdzēs pētniekiem, inovatoriem un agrīnā posma uzņēmējiem ieviest tirgū inovatīvas idejas un stiprināt Eiropas spēju radīt inovatīvus uzņēmumus.

Konkrēti, tiek sagaidīts, ka EIT un tā ZIK:

- kāpinās Eiropas jaunuzņēmumu skaitu un kvalitāti un līdz ar to bagātinās ES intelektuālo īpašumu, pateicoties piekļuvei labvēlīgai videi, piemēram, testgultnēm, dzīvajām laboratorijām un specializētai infrastruktūrai, tādējādi samazinot risku agrīnā posmā un uzlabojot izaugsmes izredzes;
- uzlabos koordināciju starp universitātēm, korporācijām, agrīnā posma uzņēmējiem un iespējkapitāla nodrošinātājiem, tostarp samazinot administratīvo slogu, paātrinot zināšanu pārnešanu, atbalstot līdzradīšanu un palīdzot pārvērst idejas realizējamā inovācijā;
- palielinās sviras efektu, vienlaikus koncentrējot ZIK darbību uz inovāciju agrīnā posmā, papildinot citus ES inovācijas instrumentus un izvairoties no pārklāšanās;
- stiprinās reģionālās inovācijas spējas un atbalstīs konvergenci, tostarp izmantojot Eiropas sadarbības stiprās puses un Eiropas mēroga tīklus.

Paredzams, ka iniciatīva arī uzlabos EIT izglītības un prasmju piedāvājumu, sekmējot atbalstu uzņēmējdarbības prasmju pilnveidei, veicinot ciešāku saikni starp izglītību, pētniecību un uzņēmumiem un stiprinot talantu bāzi, kas nepieciešama Eiropas ilgtermiņa inovācijas spējai.

Turklāt sagaidāms, ka jauns, elastīgāks un mazāk sarežģīts finansēšanas modelis nodrošinās labāku nepārtrauktību ZIK ekosistēmu un zinību triādes integrācijas darbībām.

Turpmākā pārraudzība

EIT un Komisija cieši uzraudzīs pārskatītās EIT regulas īstenošanu un ietekmi, nodrošinot, ka tā efektīvi risina konstatētās problēmas, jo īpaši attiecībā uz pārvaldību un atbilstību ES finanšu un ētikas noteikumiem, un sasniedz nospraustos mērķus. Tiks veikti ārēji novērtējumi. Snieguma novērtējumos īpaša uzmanība tiks pievērsta šādiem aspektiem: i) papildu privāto un publisko investīciju piesaiste, ii) jaunuzņēmumu izveide un inkubācija, iii) tirgū laisti inovatīvi produkti un pakalpojumi, iv) koncentrācija un sadarbības pasākumi inovācijas tīklos un v) uzņēmējdarbības jomas izglītības un prasmju programmu pievilcība un kvalitāte.

C. Labāks regulējums

Ietekmes novērtējums
Ierosināto EIT regulas pārskatīšanu pilnībā aptver vispārējā analīze par ES konkurētspējas problēmām un esošo finansēšanas vidi, kas iekļauta ietekmes novērtējumā, kurš ir Eiropas Konkurētspējas fonda pamatā. Šā ietekmes novērtējuma pamatā bija plaša apspriešana par ES finansējumu konkurētspējai (daļa no vispārējās sabiedriskās apspriešanas par nākamā DFS), kurā tika visaptveroši novērtētas 14 ES programmas, tostarp pamatprogramma “Apvārsnis Eiropa” un līdz ar to arī EIT un tā loma inovācijas ekosistēmu atbalstīšanā. Tādējādi iniciatīvai ietekmes novērtējums nav vajadzīgs.
Apspriešanas stratēģija
Apspriešanas mērķis ir iegūt vairāk informācijas par pašreizējiem izaicinājumiem, ar kuriem saskaras EIT un tā ZIK. Tajā iekļautas problēmas un izaicinājumi, kas saistīti ar ZIK inovācijas ekosistēmu stiprināšanu, kā arī iespējamie risinājumi. Apspriešanas rezultāti papildinās plašo informāciju un pierādījumus, kas jau savākti saistībā ar: i) atklāto sabiedrisko apspriešanu par ES finansējumu konkurētspējai (kas bija pamatā Eiropas Konkurētspējas fonda ietekmes novērtējumam), ii) ziņojumu “Align Act Accelerate. Research, Technology and Innovation to boost European Competitiveness” (“Pielāgoties, rīkoties, paātrināt. Pētniecība, tehnoloģija un inovācija Eiropas konkurētspējas veicināšanai”), (vadošais autors <i>Manuel Heitor</i>, 2024. gada septembris), iii) pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” starpposma novērtējuma konstatējumiem (SWD(2025) 110 final) un iv) citiem ziņojumiem, ko sagatavojis Komisijas Kopīgais pētniecības centrs. Konkrētāk, ieinteresētās personas tiek aicinātas atbildēt uz šādiem jautājumiem. 1. Vai piekrītat galvenajām konstatētajām problēmām un izaicinājumiem, tostarp nepieciešamībai stiprināt Eiropas konkurētspēju, izmantojot efektīvākas inovācijas ekosistēmas, ciešāku zinību triādes integrāciju un nepieciešamību panākt, ka zināšanas tiek pārvērstas tirgus ietekmē? Kuras EIT galvenās iezīmes, kas ir kopīgas visām vai lielākajai daļai institūta ZIK, ir devušas (un var dot arī turpmāk) vislielāko ieguldījumu Eiropas konkurētspējas stiprināšanā? 2. Kā EIT un tā ZIK varētu labāk atbalstīt Eiropas pievilcību talantiem, inovatoriem un uzņēmējiem gan izglītības, gan pētniecības, gan uzņēmējdarbības jomā, vienlaikus stiprinot Eiropas ilgtermiņa inovācijas spējas? 3. Kā veicināt labāku EIT un tā ZIK sadarbību ar citiem ES inovācijas instrumentiem un ES finanšu programmām nākamajā DFS gan pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa”, gan Eiropas Konkurētspējas fonda ietvaros, lai nodrošinātu komplementaritāti, skaidrību un saskaņotu atbalstu, vienlaikus izvairoties no pārklāšanās un dublēšanās visā investīciju procesā? 4. Kādas izmaiņas finansēšanas un īstenošanas modelī visvairāk uzlabotu elastību un pārvaldību, mazinātu sarežģītību un stiprinātu atbalstu ekosistēmu veidošanai, uzņēmējdarbības prasmēm un inovācijai agrīnā posmā, vienlaikus saglabājot stimulus ietekmei un privātām investīcijām? Kā ZIK varētu nodrošināt ciešāku saskaņotību ar ES finanšu interešu aizsardzību un ētikas noteikumiem?